

HAKHOUTCULTUUR LANGS DE VECHT

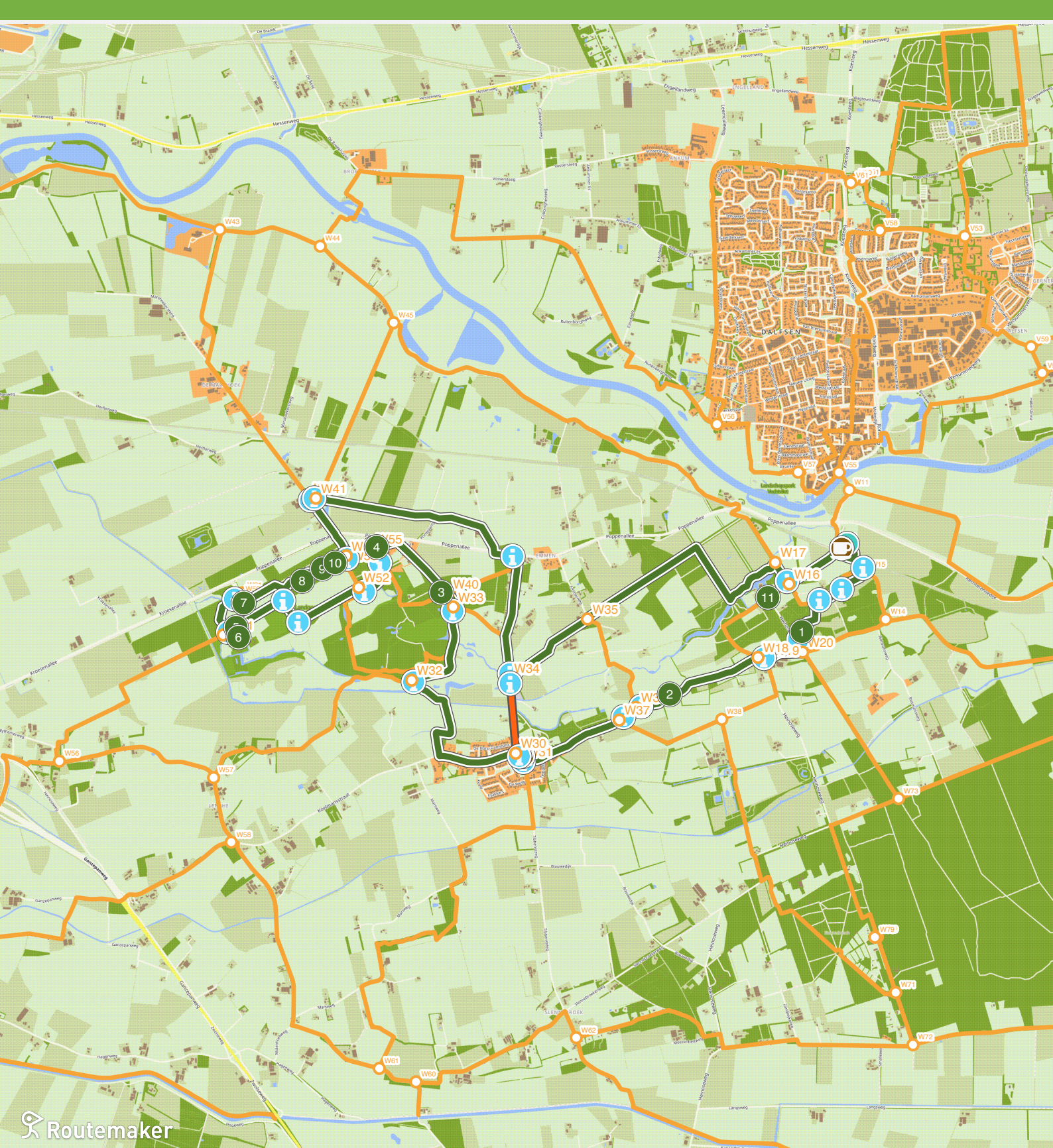
ROUTE 15 km

De rivier de Vecht heeft een stempel gedrukt op het omringende landschap: hoge duinen, oude rivierarmen en ook de landgoederen. Op deze wandelroute op landgoed Mataram maak je kennis met een oude vorm van bosbeheer: hakhoutcultuur.

Route gemaakt door Landschap Overijssel i.s.m. ANWB, LandschappenNL, Kenniscentrum Landschap RUG en routevrijwilliger Harry van Blijswijk

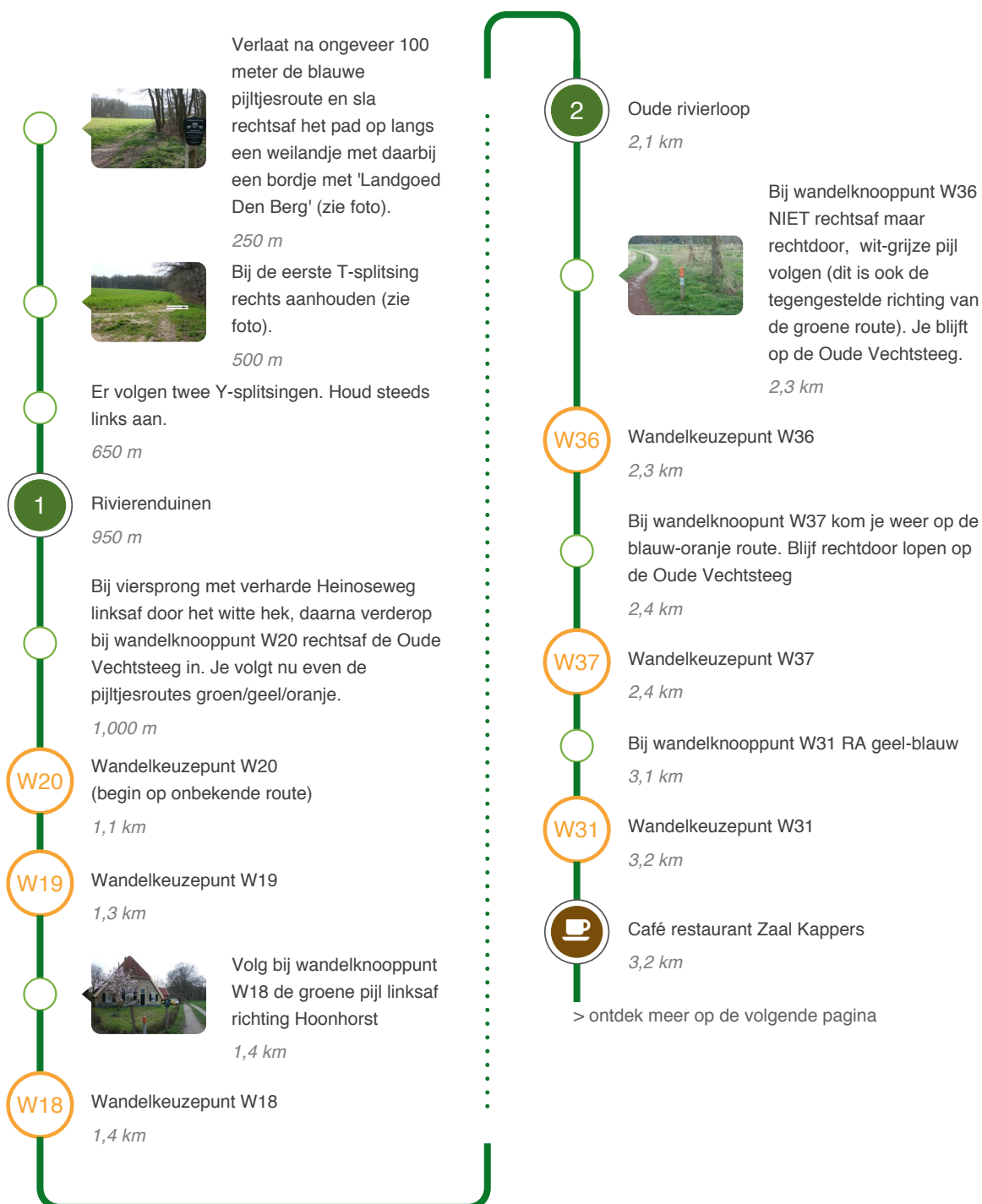
Hakhoutcultuur langs de Vecht

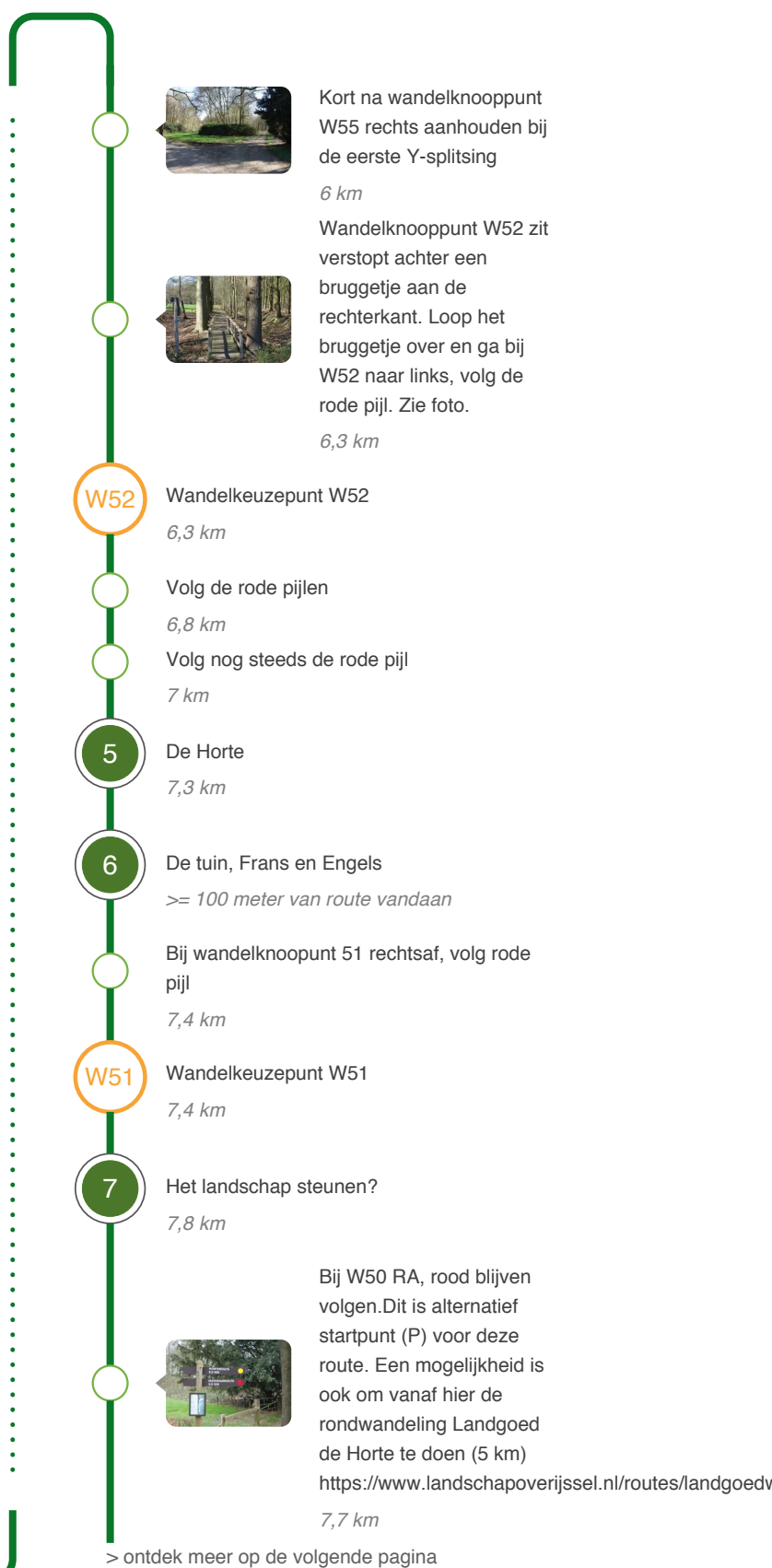
Hakhoutcultuur langs de Vecht

Hoe kom ik bij het startpunt?

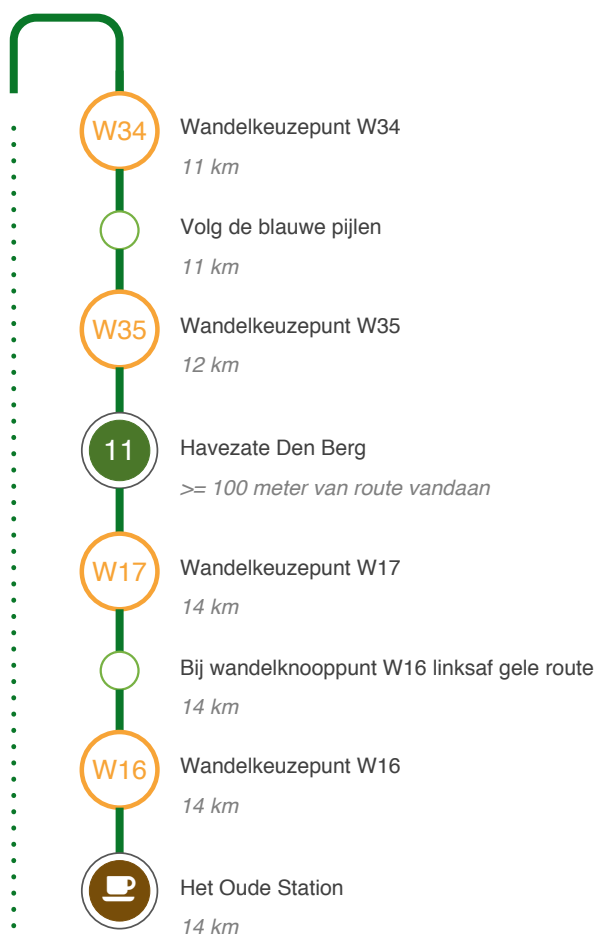
Startpunt: Stationsweg 2, 7722 HA Dalfsen (treinverbinding: 2x per uur) Horeca bij station Dalfsen en halverwege in Hoonhorst De route is te splitsen in 2 kortere varianten: Deel 1 vanaf wandelknooppunt W30 via doorsteekje na Hoonhorst (zie route); Deel 2 vervangen door landgoedroute Mataram-De Horte. Startpunt: Poppenallee 39, Dalfsen. <https://www.landschapoverijssel.nl/routes/landgoedwandeling-de-horte> GPS 52.4957, 6.20149 (5 km)

Vervolg route

Vervolg route

Einde van de route

Hakhoutcultuur langs de Vecht

15 km

1

Rivierenduinen

Oude Vechtloop

De Vecht heeft door de jaren heen zijn loop regelmatig gewijzigd. Vroeger lag de Vecht zuidelijker dan tegenwoordig. In het landschap is de oude loop van de Vecht nog zichtbaar in de vorm van onder meer dode rivierarmen, maar ook in zogenoemde rivierduinen.

Rivierduinen

Rivierduinen ontstonden doordat zand door de rivier werd meegevoerd en bij hoog water op de oevers werd afgezet. Vervolgens werd het zand door de wind tot duinen gevormd.

Heuvels

Bij Huize Den Berg zijn de rivierduinen als een reeks van heuvels te herkennen. Op die hoger gelegen zandruggen, veilig voor het water, vestigden zich later de landheren.

2

Oude rivierloop

Oude Vechtsteeg

Tussen Dalfsen en het kerkdorp Hoonhorst wandel je over de Oude Vechtsteeg. Deze herinnert aan de vroegere loop van de rivier, van vóór de jaartelling, die ooit rechts van het pad stroomde.

Rivierbedding

De nu nog zichtbare waterlopen en de lagergelegen groene weilanden tussen Hoonhorst en de landgoederen Mataram en

De Horte verraden waar de bedding van rivier vroeger lag. In later tijd verlegde de Vecht zijn loop naar het noorden.

Landgoederen & Vecht

De geschiedenis van de landgoederen is nauw verweven met die van de Vecht. De landgoederen (waar veel hakhout aanwezig was) waren de 'grote spelers' in de productie van eikenhakhout. De Vecht speelde een belangrijke rol bij het transport van eek

(eikenschors), dat gebruikt werd bij het leerlooien.

Café restaurant Zaal Kappers

Café restaurant Zaal Kappers. Voor openingstijden zie: <https://www.grandcafe-kappers.nl/>

<http://www.kappers-horeca.nl>

3

Hakhoutbos

Eikenhakhout

Rechts zie je een oud eikenhakhoutbos. Vanaf de late middeleeuwen was eikenhakhout meestal gemeenschappelijk eigendom. Omwonenden gebruikten het voor allerlei doelen, van brandhout tot leerlooien.

Geliefd

In de 19e eeuw was eikenhakhout zo geliefd dat men percelen met eiken beplante om er hakhout te telen. Het eikenhakhoutbos leverde rijshout voor bakkers, rookhout voor de palingrokerij en brandhout voor de grote steden in het westen.

Eekschillers

Hakhout leverde ook 'eek', de schors van de eik. Eek was waardevol omdat het looizuur bevat waarmee dierenhuiden tot leer konden worden gelooid. Eeuwenlang was het eikenhakhout daardoor in trek bij 'eekschillers'.

Geldersen

De eekschillers, die vaak uit Gelderland afkomstig waren en daarom 'Geldersen' werden genoemd, trokken naar de eikenhakhoutgebieden en oogstten de eikenstammetjes. Die werden op maat gehouwen en van de bast ontdaan.

Run

De schors werd in molens vermalen tot 'run', een natuurlijke looistof die door de leerlooiers in de omgeving en onder meer in Noord-Brabant werd gebruikt. Door de toepassing van chemische stoffen werd de run overbodig en verdween de eekschillerij.

Landgoed met vele namen

Havazate de Dieze

Op de plek waar nu Mataram ligt, stond in het verleden havezate de Dieze, die later de naam het Franckeler kreeg. Deze werd in 1797 gesloopt en ervoor in de plaats kwam een nieuw huis dat in 1800 gekocht werd door Joannes Matthias van Rhijn.

Mataram

Van Rhijn, die resident was geweest aan het hof te Mataram in voormalig Oost-Indië, gaf het landgoed de naam Mataram. Even verderop zie je waar de landheren zoal hun inkomsten uit haalden; de hakhoutcultuur was één van die bronnen.

Oogst

Ongeveer om de negen jaar kon het hout van de bomen worden geoogst. Het eigenlijke werk werd gedaan door arbeiders.

De Horte

Landgoed De Horte

De Horte vormt onderdeel van de gordel van landgoederen die ten zuiden van de Vecht ligt. In de archieven duikt De Horte voor het eerst op in 1391, het was toen nog een boerderij. In een register uit 1602 wordt de naam Jan op de Hort vermeld. Later komen we zowel boerderij als spycker tegen.

Huis De Horte

De kern van het huidige huis dateert van circa 1760. In de tweede helft van de 19e eeuw kreeg het grotendeels de vorm die het nu heeft. Sinds de jaren '70 is het huis de thuisbasis van Landschap Overijssel.

Tuin

In 1979 is de tuin in de oorspronkelijke staat teruggebracht. De tuin, tevens boomgaard, is met de zichtas, rechte paden en symmetrische opzet in de Franse stijl ontworpen. Er staat een druivenkas met daarachter een imposante sequoiadendron giganteum, beter bekend als de mammoetboom.

Overnachten?

Het witte, sfeervolle huisje hier vlakbij is van oorsprong een biljarthuisje voor de heren van het landhuis. Tegenwoordig kun je er overnachten.

<https://bymolle.com/pages/t-witte-huis> (Meer over de verhuur)

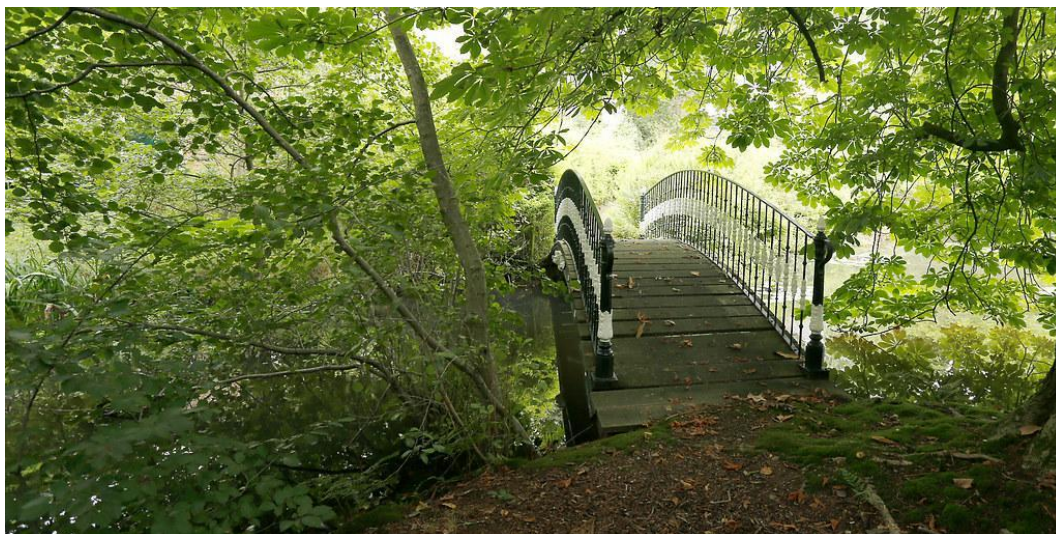
6

De tuin, Frans en Engels

De Franse tuin

Vanuit het huis loopt een bescheiden zichtas richting Poppenallee. Zo'n centrale as is kenmerkend voor de 'formele' Franse tuinstijl die een groot deel van de 17e-18e eeuw in de mode was. Heel consequent is deze stijl niet doorgevoerd. De tuin is niet symmetrisch en middenin is een speelse vijver.

De Engelse tuin

Rondom de formele tuin zie je de Engelse landschapsstijl; romantische kronkelpaden, waterpartijen, bruggetjes en achter het huis een prieeltje.

Reconstructie

In 1978 is een begin gemaakt met de reconstructie van de tuin. Hierbij is uitgegaan van de situatie rond 1900. Fotomateriaal en herinneringen van de vroegere tuinman hebben veel informatie opgeleverd. De vanouds aanwezige fruitrassen en andere plantensoorten zijn teruggebracht.

7

Het landschap steunen?

Landschap Overijssel

Je bent hier te gast op een route van Landschap Overijssel. Wij beschermen, beheren en ontwikkelen de natuur en het streekeigen landschap met kwaliteit voor mens, plant en dier zodat het er goed leven is.

Help mee!

Zo zetten wij ons o.a. in voor het behoud en herstel van landschapselementen, zoals hakhoutbos en houtwallen, die niet alleen cultuurhistorisch interessant zijn, maar vooral ook ecologische waarde hebben. Onmisbaar voor verschillende dier- en insectensoorten.

Geef of wordt donateur

Help mee bij de bescherming en ontwikkeling van het landschap in Overijssel en het onderhoud van wandel- en fietsroutes, zodat je kunt blijven genieten van dit mooie, afwisselende landschap!

<https://www.landschapoverijssel.nl/help-mee/doneer> (Doneer of wordt donateur)

Rabattenbossen

Rabatten

Greppels afgewisseld met hogere stroken grond met daarop bomen. Een bijzonder gezicht als je er langs loopt. Het is een typisch rabattenbos. De grond uit de greppels werd gebruikt om het rabat mee op te hogen.

Houtproductie

Met het rabattenbos probeerde de mens droge stroken te verkrijgen waarop dan de bomen, vaak naaldbomen, eiken of populieren voor de houtproductie, geplant werden. De greppels zorgen voor de ontwatering.

Eikenboompjes

Hier zijn in de oude vochtige hooilanden om de paar meter greppels gegraven. De grond uit de greppels werd op wallen gegooit, waar men eikenboompjes plantte. Dit werd gedaan omdat het eikenhakhout meer opbracht dan het hooien van de vochtige hooilanden.

Hakhout

Hakhout

Hier zie je een perceel eikenhakhout. Elke boomsoort heeft zijn eigen oogstcyclus. Voor een eik is dat om de 15 jaar. Het hout dat men hier oogstte, werd voor verschillende doelen gebruikt. Het diende als brandhout, werd gebruikt in ovens en er werden bezems van gemaakt.

Eekschillers

Eikenhout werd vooral aangeplant voor de leerlooierij. Eekschillen is het verwijderen van de schors van de eik. Dit gebeurde in het voorjaar, als de sapstroom van de wortels naar de takken op gang komt.

Leer looien

De 'losgeklopte' eikenschors werd gebruikt voor het looien van leer. Naar schatting is zo'n 70% van de eikenbossen in Overijssel met dit doel aangeplant.

Leefplek voor reeën en vogels

Voormalig hakhout

Het bosje eikenbomen links van het pad is met enige moeite nog te herkennen als een voormalig hakhoutbos. Het wordt nu niet meer onderhouden.

Brandhout

Het eikenhakhout dat niet naar de leerlooierijen ging, werd door de arbeiders voor tal van andere doeleinden gebruikt: onder meer als brandhout, paalhout en voor het maken van gereedschappen.

Variatie

Doordat niet alles tegelijk werd gekapt, ontstond er variatie in het bos. Deze variatie (licht-donker, open-gesloten) is gunstig voor tal van planten en dieren, die hier een beschutte leefplek vinden. Zo broedt de kleine bonte specht bij voorkeur in doorgeschoten eikenhakhout.

11

Havezate Den Berg

Den Berg

Landgoed Den Berg is een van de grotere landgoeden in de omgeving van Dalfsen. Over het landgoed loopt de op één na langste zichtlaan van Nederland. Van noord tot zuid is de laan meer dan 3,5 km lang.

Eikenhakhout

Op het landgoed is veel hakhout aanwezig. In de tijd van de eikenhakhoutproductie waren deze landgoederen dan ook grote

spelers in het veld. Ab Goutbeek heeft hier een boek over geschreven: 'Eikenhakhout langs de Vecht', een boek over de geschiedenis van eikenhakhout.

<https://www.landgoedereninoverijssel.nl/landgoed-detail/den-berg.html> (Meer informatie)

Het Oude Station

Voormalig station en, behalve maandag, iedere dag vanaf 10.00 uur geopend. Ideale locatie om deze en andere wandelingen in het Overijsselse Vechtdal te beginnen en te eindigen.

<https://www.hetoudestation.nl/> (Het Oude Station)

